

in
εορτή

ΕΒΔΟΜ
ΤΗΣ Ε

ΤΕΥΧΟΣ 147 - ΠΕΜΠΤΗ 13
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2008

Λύκειο Ελληνίδων Λάρισσας

Στο πνεύμα της παράδοσης

"Η καρδιά δίνει το ρυθμό στον παραδοσιακό χορό"

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ
ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΛΑΡΙΣΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΓΛΑΚΟΥΛΗΣ
ΜΙΛΑ ΣΤΟ "IN OUT"

Συνέντευξη: Παναγιώτα Φούντα

Η συζήτηση με τον κ. Δημήτρη Τσιπλακούλη, ξεκίνησε με σκοπό την παρουσίαση των δραστηριοτήτων του Λυκείου Ελληνίδων Λάρισας στα 30 σχεδόν χρόνια λειτουργίας του. Κατέληξε, όμως, σε μια πολύ ενδιαφέρουσα κουβέντα γύρω από τον παραδοσιακό χορό, που ο ίδιος τόσα χρόνια υπηρετεί με ήθος. Ένα είδος χορού, που όπως θα μας πει δεν τον μαθαίνεις με τα βήματα, αλλά με τους χτύπους της καρδιάς.

Κύριε Τσιπλακούλη, όταν ακούμε για το Λύκειο Ελληνίδων, αυυναίσθητα στο μυαλό έρχονται οι παραδοσιακοί χοροί. Είναι όμως το Λύκειο Ελληνίδων, απλά ένας "χώρος" εκμάθησης ελληνικών χορών.

Φυσικά και όχι, γιατί εκείνο που τόσα χρόνια προσπαθεί να επιτύχει το Λύκειο Ελληνίδων δεν είναι απλά να διδάξει τα βήματα συγκεκριμένων χορών αλλά να εισάγει τους χορευτές στο πνεύμα του ελληνικού παραδοσιακού χορού, στο ήθος και στο ύφος του. Γιατί οι παραδοσιακοί χοροί δεν είναι μόνο μια σειρά κινήσεων εναρμονισμένων με τη μουσική, αντιθέτως δε, χαρακτηρίζονται από ένα "φάλτσο", που σημαίνει ότι ο κάθε χορευτής εκφράζει και εκφράζεται μέσα από την προσωπική του αντίληψη για το χορό. Για να μπορείς λοιπόν αυτό να το κατανοήσεις, πρέπει καταρχήν να γνωρίζεις την ιστορία του κάθε τύπου και κατ' επέκταση τον τρόπο που χόρευαν οι άνθρωποι σε κάθε εποχή. Να ψυχολογήσεις αυτόν τον χορό, να κατανοήσεις τα συναισθήματα του. Οι Πόντιοι, ας πούμε, δεν προβάλλουν την προσωπική τους ευθύνη στο χορό. Δεν υπάρχει πρωτοχορευτής, δεν ξεφεύγει ποτέ κάποιος από τον κύκλο. Για να πατήσεις λοιπόν στα βήματα αυτού του χορού και να τον αποδώσεις σωστά, πρέπει πρώτα να τον "νιώσεις".

Τι είναι το φάλτσο, το οποίο αναφέρατε;

Πρόκειται για ένα "στοιχείο" το οποίο εντόπισα στην πορεία των ερευνών μου για τους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς και το ονόμασα "φάλτσο", ακριβώς για να αποδώσω ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους. Την "παραφωνία". Τι εννοούμε με αυτό. Μετρικά για παράδειγμα, ο οκτάσημος Συγκαθιστός των Βλάχων, αποδίδεται ως 2+3+3. Παρατηρούμε όμως, ότι ανάλογα με τη διάθεση ο μουσικός μπορεί να τον "τσιμπήσει", αποδίδοντάς τον σε ρυθμό 3+2+3. Αυτό είναι κάτι ανεπίτρεπτο για τη δυτική μουσική. Βλέπουμε όμως ότι στην Ελλάδα, η απόδοση του ρυθμού δεν είναι πάντα συγκεκριμένη. Το ίδιο ισχύει και για τον χορευτή, ο οποίος όπως παρατηρούμε, ποτέ δεν πατάει επακριβώς και ενώ βρίσκεται μέσα στο ρυθμό, άλλες φορές καθυστερεί στην κίνηση και άλλες προηγείται. Γι' αυτό λέμε ότι, τόσο ο μουσικός όσο και ο χορευτής, στους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς δεν "αποδίδουν" επακριβώς βήματα και ρυθμό, αλλά προσεγγίζουν. Αυτό είναι ένα συναρπαστικό συναισθήμα. Το ίδιο συμβαίνει και με τις φωνές στο παραδοσιακό τραγούδι, πολλές από τις οποίες είναι αδιδαχτες. Είναι φωνές που φαλτσάρουν, αλλά τραγουδούν με τόσο πάθος, που σου γεμίζουν την καρδιά.

Η μοναδικότητα των χορών της κάθε περιοχής, εκφράζεται και μέσα από τις ενδυμασίες;

Σαφώς. Ενδυμασίες οι οποίες, δεν διαφοροποιούνται μόνο στα εξωτερικά τους γνωρίσματα αλλά και στην χρηστικότητα, τα υλικά ή τον τρόπο κατασκευής.

Στη Θράκη για παράδειγμα, εξαιτίας του ψύχους, οι γυναίκες φορεσιές έφεραν ένα άνοιγμα στο στήθος, έτσι ώστε η μητέρα να μπορεί να θηλάσει χωρίς να χρειάζεται να γδυθεί. Τα κοσμήματα επίσης μαρτυρούσαν τον πλούτο της κάθε κοπέλας και την κοινωνική της τάξη. Οι ενδυμασίες όμως ήταν ομοιόμορφες και αυτό γιατί υποδείκνυαν την καταγωγή. Στο Μέτσοβο, για παράδειγμα, υπήρχαν οι Βλάχοι και οι Σαρακατσάνοι, οπότε η Βλάχα είχε τη δική

Το Λύκειο των Ελληνίδων της Λάρισας ιδρύθηκε το 1979 και συμπληρώνει φέτος 29 χρόνια πολιτιστικής παρουσίας και προσφοράς, καταγράφοντας και παρουσιάζοντας παραδοσιακούς χορούς, τραγούδια, ήθη και έθιμα από την πλούσια ελληνική παράδοση που ανάγεται στους αρχαίους χρόνους και αποτελεί καρπό μακροχρόνιας έρευνας.

της φορεσιά και η Σαρακατσάνα τη δική της, έτσι ώστε να μπορεί κάποιος να διακρίνει τη φυλή.

Η φουστανέλα τελικά τι μήκος είχε;

Εξαρτάται. Στην Πελοπόννησο ήταν μακριά, στη Στερεά Ελλάδα πιο κοντή, πολύ πιο πάνω από το γόνατο. Κατά βάση όμως η φουστανέλα είναι η εξέλιξη της φορεσιάς των αρχαίων Ελλήνων πολεμιστών.

Τι είναι αυτό που σας κάνει τόσα χρόνια να ασχολείστε με τον χορό;

Ο χορός, έχει να κάνει με τον άνθρωπο. Μάλιστα, αυτή η συνύπαρξη είναι τόσο συνδεδεμένη που αν δεν υπάρχει ο άνθρωπος δεν υπάρχει και χορός. Θέλω να πω δηλαδή ότι δεν είναι ένα έργο τέχνης, π.χ. του Κόντογλου, που εξακολουθεί να υπάρχει παρότι έφυγε ο δημιουργός. Με το χο-

Τα χορευτικά τμήματα του Λυκείου των Ελληνίδων αποτελούν το βασικό σκοπό της δράσης του, η οποία δεν περιορίζεται μόνο σε αυτά. Η ιματιοθήκη του Λυκείου περιλαμβάνει παλιές αυθεντικές φορεσιές σε μεγάλη ποικιλία καθώς και εξαιρετικής ομορφιάς παραδοσιακά κοσμήματα, στοιχεία που την καθιστούν πολύ αξιόλογη. Περισσότερες πληροφορίες στο www.lcl.gr.

ρό δε συμβαίνει το ίδιο. Ο χορός δεν αναφέρεται μόνο στο χώρο, αναφέρεται και στο χρόνο. Λειτουργεί όσο ο άνθρωπος επιτελεί τη χορική διαδικασία. Κι αυτό είναι που τον κάνει τόσο συναρπαστικό φαινόμενο.

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερος κόσμος στρέφεται στην εκμάθηση χορών όπως, λάτιν ή ταγκό, σάλσα κ.α. Πόσο εύκολο είναι να μάθεις να χορεύεις τους ελληνικούς χορούς;

Οι ελληνικοί χοροί είναι μια δύσκολη υπόθεση. Για να χορεύει κανείς - σωστά - πρέπει να έχει πολύ καλά γόνατα. Γιατί όλες οι κινήσεις στηρίζονται εκεί. Το λάτιν από την

άλλη στηρίζεται στη μέση, στους γοφούς, κάτι που είναι πολύ πιο εύκολο. Στους ελληνικούς χορούς ποτέ δε θα δούμε κάτι τέτοιο. Και για αυτό ακριβώς ξεχωρίζει το Λύκειο Ελληνίδων Λάρισας, επειδή εντοπίζει και εφαρμόζει αυτές τις λεπτομέρειες και κυρίως περιφρουρεί την ποιότητα των παραδοσιακών χορών που πολλοί "χαντακώνουν".

Μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τις περιοχές ανάλογα με την ψυχολογία του χορού;

Βέβαια. Εγώ, για παράδειγμα, αν δω ένα χορό σωστά παρουσιασμένο θα καταλάβω κατευθείαν από πού είναι. Οι Πόντιοι, όπως σας είπα νωρίτερα, δεν προβάλλουν την προσωπική τους ευθύνη στο χορό κάτι που δείχνει ότι η κοινωνία τους ήταν ιδιαίτερα ομαδική. Στους κρητικούς χορούς, βλέπουμε το ακριβώς αντίθετο. Συχνά, στην Κρήτη ο πρώτος χορευτής βγαίνει μπροστά και κάνει τις δικές του φιγούρες. Στους χορούς των Βλάχων από την άλλη έχουμε τρεις κατηγορίες. Έχουμε τους χορούς που είναι στον κύκλο, εκείνους που είναι σε κύκλο και έχει σπάσει το χορευτικό ζευγάρι και τέλος του συγκαθιστούς, αντικριστούς. Το "σπάσιμο" του κύκλου είναι φαινόμενο του 18ου, δηλαδή πολύ σύγχρονο. Επίσης, έχει αλλάξει και η σύνθεση των οργάνων. Υπάρχουν Βλάχοι, π.χ. οι Σαμαριναίοι, που έχουν υιοθετήσει τα χάλκινα και άλλοι που έχουν διατηρήσει τα όργανα της περιοχής τους.

Αυτό έχει να κάνει και με την ιδιουσγκρασία του πληθυσμού της κάθε περιοχής;

Φυσικά. Η μουσική των Βλάχων από το Συρράκο και τους Καλαρρύτες, δεν έχει καμία σχέση με αυτή των Σαμαριναίων. Αυτό είναι αποτέλεσμα της ιδιαίτερης ιδιουσγκρασίας του κάθε πληθυσμού και η όποια διαφορετικότητα

Οι κορυφαίες παραστάσεις του Λυκείου Ελληνίδων Λάρισας δόθηκαν στο Κηποθέατρο Αλκαζάρ και είχαν θέματα όπως "Χαμένες Πατρίδες", "Έλληνες και Εποχές", "Τα χάλκινα πνευστά της Μακεδονίας", ο "Κύκλος της ζωής της Θεσσαλίας" και τα "Χοροχρώματα". Παραστάσεις οι οποίες αναμεταδόθηκαν ολοκληρωμένες από την ελληνική τηλεόραση, ταξίδεψαν στο εξωτερικό και μετέφεραν τον ελληνικό πολιτισμό σε κάθε άκρη της γης. Η επόμενη μεγάλη παραγωγή του Λυκείου Ελληνίδων Λάρισας έχει προγραμματιστεί για τον Σεπτέμβρη του 2009.

τους, φαίνεται και στο χορό τους. Τους καλύτερους χορούς μπορούμε να πούμε ότι μας τους έχουν δώσει περιοχές που έχουν πονέσει, που έχουν ζήσει δύσκολα χρόνια. Για παράδειγμα, η Πάτρα δεν μας έδωσε κάποιο αξιόλογο χορό. Μας έδωσε όμως το καρναβάλι, εξαιτίας των Ιταλικών της επιρροών.

Υπάρχει ο χορός που λέγεται καλαματιανός, χορεύεται παντού σε ολόκληρη την Ελλάδα, μέχρι και στα νησιά και κανείς δεν ξέρει πως συνέβη αυτό. Πως μπορεί δηλαδή ένα χορός που απαντάται σε διάφορα μέρη να λέγεται καλαματιανός; Μια εκδοχή μιλά για έναν караγκιοζοπαίχτη τον Μόλλα από την Πάτρα, ο οποίος γυρνούσε όλη την Ελλάδα στις αρχές του περασμένου αιώνα και έδινε παρα-

στάσεις τραγουδώντας το, "Μαντήλι καλαματιανό". Εν τέλει το συμπέρασμα είναι πως το τεράστιο αυτό κεφάλαιο που λέγεται παραδοσιακός χορός, δεν έχει μελετηθεί ούτε στο ελάχιστο.

Αυτό είναι που κάνουμε στο Λύκειο Ελληνίδων της Λάρισας, προσπαθώντας να διδάξουμε και να διαφυλάξουμε την ποιότητα και την αυθεντικότητα των ελληνικών χορών. Γιατί όπως το ταγκό που χορευόταν στα χωριά της Αργεντινής δεν έχει καμία σχέση με το ταγκό που βλέπουμε στις τηλεοράσεις, έτσι και οι ελληνικοί χοροί κινδυνεύουν να αλλοιωθούν από την ημμάθεια και την προχειρότητα. Εμείς έχουμε μελετήσει τον τρόπο που χορεύανε οι άνθρωποι στα χωριά κι αυτό θέλουμε να μεταδώσουμε.